

ЕВАЛУАЦИЈА
ЕФЕКТА
ИНКЛУЗИВНОГ
ОБРАЗОВАЊА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Београд 2020.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

**НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКТА ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ”**

Београд, 21. децембар 2020.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2020.

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКТА ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ”
ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 21. децембар 2020.

Издавач:

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)
11000 Београд, Високог Стевана 2
www.faspep.bg.ac.rs

За издавача:

Проф. др Снежана Николић, декан

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Бранка Јаблан

Уредници:

Доц. др Марија Анђелковић

Доц. др Ивана Сретеновић

Рецензенти:

Доц. др Слободан Банковић, Универзитет у Београду – Факултет за
специјалну едукацију и рехабилитацију

Доц. др Марија Јелић, Универзитет у Београду – Факултет за
специјалну едукацију и рехабилитацију

Дизајн насловне стране:

Зоран Јованковић

Компјутерска обрада текста:

Биљана Красић

Штампа омота и нарезивање ЦД

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)

Зборник радова биће публикован у електронском облику – ЦД

Тираж: 200

ISBN 978-86-6203-145-7

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 7.12.2020. године, Одлуком бр. 3/193 од 8.12.2020. године, усвојило је рецензије рукописа Зборника радова „ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКТА ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ”.

Зборник је настао као резултат Пројекта „ЕВАЛУАЦИЈА ЕФЕКТА ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ” чију реализацију је сопственим средствима подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.

Програмски одбор:

- Проф. др Александар Југовић
- Доц. др Милосав Адамовић
- Доц. др Ивана Арсенић
- Доц. др Мирјана Ђорђевић
- Доц. др Тамара Ковачевић
- Доц. др Татјана Ментус
- Доц. др Ксенија Станимиров

Организациони одбор:

- Доц. др Наташа Буха
- Доц. др Миа Шешум
- Асс. др Бојана Дрљан
- Асс. др Божидар Филиповић
- Асс. Вера Петровић
- Невена Јаковљевић, сарадник у настави
- Дуња Стекић, сарадник у настави

ОНЛАЈН НАСТАВА ЗА УЧЕНИКЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ: ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА

Милица МАТОВИЋ, Весна ЖУНИЋ-ПАВЛОВИЋ

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,
Београд

Апстракт

Захваљујући приступачности и неким позитивним ефектима, онлајн настава је предмет дугогодишњег интересовања научних и стручних радника у области образовања. У условима пандемије COVID-19 онлајн настава постала је уобичајени вид основног и средњег образовања, укључујући и ученике са сметњама у развоју. Досадашња истраживања не дају јасан одговор на питање да ли онлајн настава може да се усклади са потребама ученика са сметњама у развоју и омогући остваривање исхода образовања. Циљ овог рада је да допринесе разумевању потенцијала и ограничења у примени онлајн наставе код ученика са сметњама у развоју. У раду су анализирани улоге родитеља и наставника у онлајн настави, као и актуелни проблеми у реализацији наставе током пандемије COVID-19. Разматрање ових питања може имати важне импликације за креирање адекватног онлајн окружења за ове ученике и обезбеђивање одговарајуће подршке наставницима и родитељима.

Кључне речи: онлајн окружење, специјална едукација, COVID-19

УВОД

Првобитно се онлајн настава развијала како би се превазишле физичке баријере и задовољили захтеви оних ученика чије је место пребивалишта било удаљено од образовне институције, због чега се у стручној литератури одомаћио термин наставе на даљину. Са технолошким развојем ова сврха онлајн наставе је измењена, а школе су континуирано трагале за стратегијама и начинима примене нових дигиталних алата у образовном процесу које се одвија лицем у лице. Напредак у технологији заменио је онлајн комуникацију којом су се

једносмерно преносиле информације, новим софтверима и апликацијама који омогућавају повратне информације, двосмерну комуникацију и стварање виртуелних учионица које опонашају интеракцију лицем у лице (Francescucci & Foster, 2013).

Недостатак невербалне комуникације, нарушавање приватности и поверљивости података и ограничен домет (Burton & Bruening, 2003) довели су до трансформације наставе на даљину и развоја комбиноване, мешовите наставе. Комбинована настава, која се назива и хибридно учење, спаја најбоље карактеристике традиционалног школовања лицем

у лице и предности онлајн учења. На тај начин се уз надзор и упуства наставника формира образовно окружење у складу са јединственим потребама ученика (Powell et al., 2015).

Метаанализа која се осврће на онлајн наставу у Северној Америци, открила је да ученици у просеку имају већи степен академског постигнућа када се део или целокупна настава одвија у онлајн окружењу, у поређењу са ученицима који су наставу пратили на традиционалан начин (Means, Yoyama, Murphy, Bakia, & Jones, 2009). Оно што утиче на бољи учинак у онлајн образовању јесу интеракције између наставника и ученика, као и симулације које подстичу на реакцију и размишљање (Zhang, Zhou, Briggs, & Nunamaker, 2006). Међутим, не проналазе све студије позитиван утицај онлајн учења на академско постигнуће (Francescucci & Foster, 2013; Yong & Ping, 2008), а још мање је оних које су у узорак укључивале и ученике са сметњама у развоју.

Неколико студија објашњава да у онлајн окружењу ученици са сметњама у развоју показују слабије академско постигнуће у поређењу са ученицима типичног развоја (Englert, Zhao, Dunsmore, Collings, & Wolbergers, 2014; Izzo, Yurick, Nagaraja, & Novak, 2010), али да могу остварити боље резултате у односу на ученике са сметњама у развоју који похађају традиционалне облике наставе (Kim et al., 2006). У онлајн окружењу информације се могу презентовати на више начина, што може бити један од разлога бољег академског постигнућа. Комбинацијом видео садржаја, звука, текста и других средстава за преношење информација ученицима са сметњама у развоју се нуди велики број могућности да усвоје садржај и да презентују стечено знање (Bruce et al., 2013).

Циљ овог рада је да допринесе разумевању потенцијала и ограничења у примени онлајн наставе код ученика са сметњама у развоју. У раду су размотрене улоге родитеља и наставника у онлајн настави, као и актуелни проблеми у реализацији наставе током пандемије COVID-19.

УЛОГА РОДИТЕЉА У ОНЛАЈН ОБРАЗОВАЊУ УЧЕНИКА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Истраживања показују да активно укључивање родитеља у образовни процес код деце изискује већи степен академског постигнућа и ангажовања у школским задацима (Cox, 2005). Учешћем у школским активностима родитељи побољшавају унутрашњу мотивацију код деце и преносе им своје ставове, вредности и уверења (Gonzalez-DeHass, Willems, & Holbein, 2005). Иако се ово односи пре свега на традиционално школско учење и онлајн настава подразумева укључивање родитеља. Наиме, ретке су ситуације у којима су наставници једини пружаоци информација (Tucker, 2007), већ то раде заједно са родитељима, како би се ученицима омогућило што боље искуство онлајн наставе (Frey, 2005). Родитељско ангажовање у онлајн настави заснива се на развоју организационих вештина и вештина управљања временом, као и на целокупном вођењу кроз активности на интернету (Borup, Stevens, & Waters, 2015).

Потреба за активним учешћем родитеља деце са сметњама у развоју у онлајн настави далеко је изнад очекиваног ангажовања родитеља деце типичног развоја. У онлајн окружењу ови родитељи преузимају улогу наставника и постају примарни пружаоци образовних услуга (Ahn, 2011; Smith, Burdette, Cheatham, & Harvey,

2016; Currie-Rubin & Smith, 2014). Од њих се очекује да осигурају упутства у спровођењу наставе, спроводе административне задатке (као што је евидентирање присуства и напретка), мотивишу децу (Huerta, Gonzales, & d'Entrement, 2006), али и да испланирају образовни дан, решавају проблеме у учењу, спроводе интервенције које су предложили наставници и ускладе и модификују активности у складу са могућностима и потребама детета (Smith et al., 2016).

Како би на најбољи начин пружили потпору своме детету, родитељи морају да разумеју захтеве и очекивања наставника, али исто тако и наставници морају да разумеју динамику учења и степен родитељских вештина. Стога је двосмерна комуникација јако важна и захтева доста времена и активног слушања (Smith et al., 2016). У истраживањима која су се бавила аспектима онлајн наставе показало се да родитељи комуникацију са школом виде као добру, али недовољно учесталу (Burdette & Greer, 2014).

Да би се превазишле новонастале промене у улогама родитеља и наставника неопходно је организовати тренинге и обуке. Стручно усавршавање наставника може ићи у правцу побољшања комуникације са родитељима и креирања обука о начинима коришћења онлајн апликација, док родитељске обуке захтевају развој метода подучавања и вештина које им недостају у преузимању примарних улога у образовању деце са сметњама у развоју (Smith et al., 2016). Иако многи родитељи пријављују да су од наставника добијали смернице како да спроводе онлајн наставу, већина се слаже да школе ретко пружају било какав вид обуке (Burdette & Greer, 2014). Јако је важно да школе покрену тренинге и обуке за родитеље како би

они научили да пружају подстицај, ојачају позитивна понашања и обликују градиво на најбољи начин, што има директне импликације на академско постигнуће ученика са сметњама у развоју (Black, 2009).

Изазови са којима се родитељи свакодневно сусрећу утичу на ефективност онлајн наставе. Родитељи најчешће наводе да немају довољно времена за медијацију дететових активности, као и да је време наставе неприлагођено њиховим дневним рутинама. Уз то, родитељи нису ни довољно дигитално писмени, а у неким породицама је ограничен приступ интернету и технологијама (Burdette & Greer, 2014). У оваквим случајевима потребно је да школе остваре добру сарадњу са родитељима како би се програм онлајн наставе што боље прилагодио индивидуалним потребама детета и његове породице.

УЛОГА НАСТАВНИКА У ОНЛАЈН ОБРАЗОВАЊУ УЧЕНИКА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Иако родитељи деце са сметњама у развоју пријављују већи степен одговорности у онлајн окружењу него у традиционалним облицима извођења наставе, школе и наставници често не препознају улогу родитеља као значајну за академски успех ученика и реализацију онлајн наставе. Уместо родитеља, они виде информације и материјале које бирају за онлајн курс као примарне за усмеравање и успех у академском постигнућу (Tindle, East, & Mellard, 2015). Алати који се користе у онлајн окружењу могу да одреде да ли ће ученици са сметњама у развоју бити у могућности да учествују у онлајн настави. Иако се интернет сматра приступачном платформом на којој се брзо добијају информације, постоји могућност да одређени материјали нису

доступни свима. Стога је вештина идентификовања и одабира доступних садржаја битна за стварање онлајн окружења доступног свима (Hashey & Stahl, 2014).

Онлајн настава захтева нове облике подршке, како ученицима од стране наставника, тако и самим наставницима у осмишљавању онлајн окружења које је прилагођено индивидуалним потребама ученика са сметњама у развоју. Наставници имају став да онлајн настава може имати повољан исход на развојне потенцијале ученика, иако изражавају забринутост због појаве дигиталног насиља (Marteneu & Bernadowski, 2016). Ипак, већина наставника није похађала преходну обуку у виду припреме за реализовање онлајн наставе (Carter & Rice, 2016). Највише информација наставници добијају о важности давања персонализованих упутстава и изградњи односа сарадње са родитељима (Smith, Basham, Rice, & Carter, 2016), а најмање о техничким упутствима и начинима реализације онлајн наставе (Rice, Mellard, & Carter, 2016). Због недовољно информација на тему онлајн наставе практикуми и примери добре праксе који би омогућили наставницима да се успешно припреме за рад са ученицима са сметњама у развоју најчешће нису доступни (Rice et al., 2016). Поред практичних обука које се фокусирају на то како се користе одређени алати на интернету, наставници треба да буду упућени у то на који начин одређени алати могу да утичу на учење и понашање ученика (Almeida, Jameson, Riesen, & McDonnell, 2016).

Неизвесно је на који начин ће наставници успети да задовоље циљеве индивидуално образовног плана који настају у условима и за потребе традиционалне наставе, не узимајући у обзир специфичности онлајн наставе (Carter, Basham, & Rice, 2016).

ОНЛАЈН НАСТАВА ЗА УЧЕНИКЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Ученици са сметњама у развоју у Републици Србији образују се према националном наставном програму који чини основу за садржај наставних програма у школама, али се уз помоћ индивидуалног образовног плана (ИОП) овај садржај прилагођава могућностима и потребама сваког појединачног ученика (Ilić-Stošović i Nikolić, 2013; Šćepanović & Nikolić, 2020).

У Републици Србији су образовни прописи регулисали образовање на даљину и у онлајн окружењу, али у пракси нису биле разрађене процедуре за њихову реализацију све до појаве пандемије COVID-19. У току пандемије Република Србија организовала је наставу кроз два сегмента: преношењем видео наставе путем телевизије и припремањем и вредновањем задатака од стране наставника. Ученици са сметњама у развоју нису били изложени додатним процедурама и програмима (Šćepanović & Nikolić, 2020).

Студије које су се бавиле сегментима онлајн наставе пре појаве пандемије COVID-19 показале су да се предности онлајн учења не користе у довољној мери, јер се интернет на телефонима или другим уређајима ретко користи у сврху стицања знања и нових информација у образовном процесу (Kuzmanović, Pavlović, Popadić, & Milošević, 2019; Stojanović & Domazet, 2020). Показало се да ученици највише користе интернет како би гледали видео снимке (78%), слушали музику (80%), играли игрице (53%) или проводили време на социјалним мрежама (73%), а најмање за учење нових садржаја (14%) или за школске активности (18%) (Kuzmanović & sar., 2019).

Са затварањем школа ситуација се променила, јер је преко 1000000 деце током пандемије COVID-19 остало код куће. То је додатно отежало ситуацију и представило претњу за продубљивање неједнакости у учењу за децу која су се већ налазила у неповољнијем положају. Иако резултати показују да је 99% деце било укључено у неки облик онлајн наставе (праћењем ТВ часова, коришћењем онлајн платформи, преузимањем штампаних материјала), 83% ученика из рањивих друштвених група којима је потребна додатна подршка у основном образовању било је обухваћено онлајн наставом, узимајући у обзир 27% ученика којима су материјали за учење достављани у штампаном облику (UNICEF, 2020).

Када је реч о ученицима са сметњама у развоју, 96% ученика учествовало је у реализованој настави на даљину, од којих је 76% пратило ТВ или наставу путем онлајн платформи, за око 20% су обезбеђени алтернативни видови подршке, док 4% није било укључено у наставу на даљину. У средњим школама 97% ученика са сметњама у развоју је пратило наставу на даљину, од чега 87% преко ТВ пријемника или онлајн платформи, 10% је захтевало алтернативне видове подршке, док 4% није било укључено у наставу на даљину (MPNTR, 2020).

Ипак, према истраживању које је спровео Центар за истраживачко новинарство Србије, од 98 родитеља ученика са сметњама у развоју који су попунили упитник, сваки седми је навео да се настава по индивидуалном образовном плану није спроводила у време када су школе биле затворене и да су материјале за рад са децом уместо од наставника добијали од личних пратилаца или дефектолога, док је 11 одговорило да је настава на

даљину делимично спровођена. Већина родитеља сматра да су постојали проблеми у реализацији програма пре свега у погледу времена које је потребно да дете савлада градиво и у погледу техничких услова за праћење наставе (CINS, 2020).

Још једно истраживање потврдило је да према мишљењу родитеља и наставника онлајн настава није била добра замена за традиционални вид учења (Šćerpanović & Nikolić, 2020). Онлајн наставу за децу са сметњама у развоју треба тек развијати, а на држави је одговорност да развије одговарајућа упутства и успостави потребне услове за њену реализацију (Šćerpanović & Nikolić, 2020).

ЗАКЉУЧАК

Студије показују да ученици са сметњама у развоју могу имати користи од онлајн наставе, због тога што се информације могу презентовати на више начина, па се тако садржај прилагођава индивидуалним потребама сваког детета.

Прелазак са традиционалног облика школовања на онлајн наставу потенцијално је тежак свим ученицима, а нарочито онима који имају сметње у развоју. Породице које раде на превазилажењу промена суочавају се са многобројним тешкоћама, нарочито у погледу нових вештина и преузетих улога. Слична ситуација дешава се и када су у питању наставници, јер многи ученици са сметњама у развоју захтевају образовне програме који морају бити прилагођени њиховим индивидуалним потребама, те је потребно пронаћи дигиталне алате који се могу прилагодити различитим облицима развојних сметњи. Уз успешну и учесталу комуникацију између родитеља и наставника и адекватну обуку, првобитне препреке у реализацији онлајн наставе могу бити превазиђене.

ЛИТЕРАТУРА

- Ahn, J. (2011). Policy, technology, and practice in cyber charter schools: Framing the issues. *Teachers College Record*, 113(1), 1-26.
- Almeida, C. M., Jameson, J. M., Riesen, T., & McDonnell, J. (2016). Urban and rural preservice special education teachers' computer use and perceptions of self-efficacy. *Rural Special Education Quarterly*, 35(3), 12-19.
- Black, E. W. (2009). *An evaluation of familial involvements' influence on student achievement in K-12 virtual schooling*. (Doctoral dissertation, University of Florida). ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Borup, J., Stevens, M.A., & Waters, L.H. (2015). Parent and student perceptions of parent engagement at a cyber charter high school. *Online Learning*, 19(5), 69-91.
- Bruce, D., Di Cesare, D. M., Kaczorowski, T., Hashey, A., Boyd, E. H., Mixon, T., & Sullivan, M. (2013). Multimodal composing in special education: A review of the literature. *Journal of Special Education Technology*, 28(2), 25-42.
- Burton, L. J., & Bruening, J. E. (2003). Technology and methodology intersect in the on-line focus group. *Quest*, 55(4), 315-327.
- Burdette, J. P., & Greer, L. G. (2014). Online learning and students with disabilities: Parent Perspectives. *Journal of Interactive Online Learning*, 13(2), 67-88.
- Gonzalez-DeHass, A. R., Willems, P. P., & Holbein, M. F. D. (2005). Examining the relationship between parental involvement and student motivation. *Educational Psychology Review*, 17(2), 99-123.
- Englert, C. S., Wu, X., & Zhao, Y. (2005). Cognitive tools for writing: Scaffolding performance of students through technology. *Learning Disabilities Research & Practice*, 20(3), 184-198.
- Izzo, M. V., Yurick, A., Nagaraja, H. N., & Novak, J. A. (2010). Effects of a 21st-Century curriculum on students information technology and transition skills. *Career Development for Exceptional Individuals*. 33(2), 95-105.
- Ilić-Stošović, D., Nikolić, S. (2013). Identifikacija teškoća u izradi Individualnih obrazovnih planova. U M. Gligorović (Ur.), *Novine u specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji*, (str. 139-156). Beograd: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju.
- Kim, A., Vaughn, S., Klingner, J. K., Woodruff, A. L., Reutebuch, C. K., & Kouzekanani, K. (2006). Improving the reading comprehension of middle school students with disabilities through computer-assisted collaborative strategic reading. *Remedial and Special Education*, 27(4), 235-249.
- Kuzmanović, D., Pavlović, Z., Popadić, D., i Milošević, T. (2019). *Korišćenje interneta i digitalne tehnologije kod dece i mladih u Srbiji: rezultati istraživanja Deca Evrope na internetu*. Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Marteney, T., & Bernadowski, C. (2016). Teachers' perceptions of the benefits of online instruction for students with special educational needs. *British Journal of Special Education*, 43(2), 178-194.
- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2009). *Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies*. Washington, DC: US Department of Education.
- MPNTR (2020). *Praćenje načina učešća i procesa učenja učenika iz osetljivih grupa tokom ostvarivanja obrazovno-vaspitnog rada učenjem na daljinu*. Preuzeto 2. novembra 2020. sa <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/06/4.b-Prvi-izve%C5%A1taj-osetljive-grupe-u%C4%8Denje-na-daljinu.pdf>

- Stojanović, D., & Domazet, I. (2020). Use of information technologies in educational purposes – case from Serbia. In I. Ljumović, V. Simović & D. Marjanović (Eds.), *Emerging trends in business economics: towards competitiveness, digitalization and financial innovation – book of abstracts* (pp. 87-90). Belgrade: Institute of Economic Sciences.
- Powell, A., Watson, J., Staley, P., Patrick, S., Horn, M., Fetzner, L., & Verma, S. (2015). *Blended learning: The evolution of online and face-to-face education from 2008–2015. Promising practices in online learning*. Vienna, VA: International Association for K–12 Online Learning.
- Rice, M., Mellard, D., & Carter, R. A., Jr. (2016). *IDEAlly prepared: Working toward special education teacher preparation for online learning*. Lawrence, KS: Center on Online Learning and Students with Disabilities.
- Smith, S. J., Burdette, P. J., Cheatham, G. A., & Harvey, S. P. (2016). Parental role and support for online learning of students with disabilities: A paradigm shift. *Journal of Special Education Leadership*, 29(2), 1-14.
- Tindle, K., East, T., & Mellard, D.F. (2015). *Parent preparation and involvement in their children's online experience: Vendor forum proceedings series (Report No. 2)*. Lawrence, KS: COLSD, University of Kansas.
- Tucker, B. (2007). *Laboratories of reform: virtual high schools and innovation in public education*. Washington, DC: Education Sector Reports.
- UNICEF (2020). *UNICEF-ov odgovor na pandemiju COVID-19 u Srbiji*. Preuzeto 2. novembra 2020. sa <https://www.unicef.org/serbia/media/15106/file/UNICEFov%20odgovor%20na%20pandemiju%20COVID-19%20u%20Srbiji%20.pdf>
- Francescucci, A., & Foster, M. (2013). The VIRI classroom: the impact of blended synchronous online course on student performance, engagement, and satisfaction. *Canadian Journal of Higher Education*, 43(3), 78-91.
- Frey, B. (2005). A virtual school principal's to-do list. *The Journal*, 32(6), 34-36.
- Huerta, L. A., Gonzales, M. F., & d'Entrement, C. (2006). Cyber and home school charter schools: Adopting policy to new forms of public schooling. *Peabody Journal of Education*, 81(1), 103-139.
- Hashey, I. A., & Stahl, S. (2014). Making online learning accessible for students with disabilities. *Teaching Exceptional Children*, 46(5), 70–78.
- Carter, R. A., & Rice, M. (2016). Administrator work in leveraging technologies for students with disabilities in online coursework. *Journal of Special Education Technology*. 31(3), 137-146.
- Carter, R. A., Basham, J., & Rice, M. (2016). Helping special education teachers' transition to online learning. In K. Graziano & S. Bryans-Bongey (Eds.), *Online education: Issues, methods, and best practices for K-12 educators*. USA: Information Today, Inc
- Cox, D.D. (2005). Evidence-based interventions using home-school collaboration. *School Psychology Quarterly*, 20(4), 473-497.
- Currie-Rubin, R., & Smith, S.J. (2014). Understanding the roles of families in virtual learning. *Teaching Exceptional Children*, 46(5), 117.
- Šćepanović, M. N., & Nikolić, S. J. (2020). Inclusive education of children with disabilities in the online environment, *Exceptional Children: Education and Treatment*, 2(3), 275-288.
- Yong, T. L., & Ping, L. C. (2008) Engaging academically at risk primary school students in an ICT mediated after school program. *Australasian Journal of Educational Technology*, 24(5), 521-539.
- Zhang, D., Zhou, L., Briggs, R. O., & Nunamaker, J. F. (2006). Instructional video in e-learning: Assessing the impact of interactive video on learning effectiveness. *Information and Management*, 43(1), 15-27.

ONLINE LEARNING FOR STUDENTS WITH DISABILITIES: POTENTIALS AND LIMITATIONS

Milica Matović, Vesna Žunić-Pavlović

*University of Belgrade – Faculty of Special
Education and Rehabilitation, Belgrade*

Abstract

Thanks to availability and some positive effects, online learning is the subject of longstanding interest of scientists and professionals in the field of education. In the context of the COVID-19 pandemic, online learning has become a common form of primary and secondary education, including for students with disabilities. Previous research does not provide a clear answer to the question of whether online learning can be aligned with the needs of students with disabilities in order to achieve educational outcomes. The aim of this paper is to contribute to the better understanding of the potentials and limitations of online learning in students with disabilities. The paper analyzes the roles of parents and teachers in online learning, as well as current problems in the implementation during the pandemic COVID-19. A further consideration of these issues can have important implications for creating an adequate online environment for these students and providing appropriate support to teachers and parents.

Keywords: *online environment, special education, COVID-19*